

Бейсенбаева А.К.,
Уралова Г.К.

**Туристтік ұйымдардағы
қаржылық және салықтық
есепті ұйымдастыру маңызы**

Жаһандану жағдайында басты мәселе болып табылатын нарықтағы туристік қызмет көрсетудің және осы саланың бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында, сонымен қатар жұмыс орындарымен қамтамасыз ету, халықтың әл-ауқатын арттыру, ішкі және сыртқы туризмді ұйымдастыру арқылы үкімет бюджетіне түсетін табысты көтеру нақты жолға қойылуы қажет. Осы мақсатқа жету үшін туристік саланың бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін және қаржылық және салықтық есепті ұйымдастырудың әдістері мен оны қолдау қажеттіліктері туындаған. Яғни сала есебін ұйымдастырудың ерекшелігін ескере отырып, қаржылық есептіліктің халықаралық стандарттарының талаптары мен шарттарын орындау үрдісіне аса назар аударылуы, осы сала қызметінің табысты қызмет көрсету кепілі болып табылады. Бұл мақалада жоғарыда көрсетілген міндеттерді шешу жолдары мен ұйымдастыру шарттары қарастырылған.

Түйін сөздер: Табыс, туроператор, турагент, бухгалтерлік жазба, пайда, салық.

Beysenbaeva A.K.,
Uralova G.K.

**Value of organizations of
financial and tax account tourist
organizations**

In modern conditions of one their problems improvement of development of the market of tourist services is, formation of the competitive industry of tourism, providing the population with workplaces, increase in profitability of the people and the state using the entrance and domestic tourist market. For achievement of this purpose there was a need of use of methods and ways conducting financial and tax accounting in tourist branch. Use of technologies of financial and tax accounting in the sphere of tourism has impact on increase of its competitiveness and a sustainable development of tourism of the country. In this article such questions as the purposes of financial and tax accounting, fundamental assumptions and qualitative characteristics defining usefulness of reporting information are considered, are given a reflection order accounting transactions. Conceptual bases define approach to drawing up financial statements and cause possibility of application of professional judgments at any decision voprosov.aktualny problems of the organization of financial and tax accounting of branch rendering tourist services to our country.

Key words: Acuests, tour operator, tourist agent, book-keeping wiring, profit, taxes.

Бейсенбаева А.К.,
Уралова Г.К.

**Значение организации
финансового и налогового
учета в туристских
организациях**

В современных условиях одной их проблем является совершенствование развития рынка туристских услуг, формирование конкурентоспособной индустрии туризма, обеспечение населения рабочими местами, увеличение доходности народа и государства, используя входной и внутренний туристский рынок. Для достижения этой цели появилась необходимость использования методов и способов ведения финансового и налогового учета в туристской отрасли. Использование технологий финансового и налогового учета в сфере туризма оказывает влияние на повышение его конкурентоспособности и устойчивого развития туризма страны. В данной статье рассмотрены такие вопросы, как цели финансового и налогового учета, основополагающие допущения и качественные характеристики, определяющие полезность отчетной информации, приводится порядок отражения бухгалтерской проводки. Концептуальные основы определяют подход к составлению финансовой отчетности и обуславливают возможность применения профессиональных суждений при решении разного рода вопросов, актуальные проблемы организации финансового и налогового учета отрасли, оказание туристских услуг в нашей стране.

Ключевые слова: доход, туроператор, турагент, бухгалтерские проводки, прибыль, налоги.

ТУРИСТІК ҰЙЫМДАРДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЖӘНЕ САЛЫҚТЫҚ ЕСЕПТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ МАҢЫЗЫ

Қазақстан Республикасында туристік индустрияның дамуы халықтың әл-ауқат деңгейінің өсуінің нәтижесі болып табылады. Туристік қызметтерге қол жетерлік, олардың сапасы және әртүрлілігі демалыс нысанын таңдауда да маңызды фактор болып табылады. Кәсіпкерлер үшін туристік бизнестің тартымдылығы келесі себептерге байланысты:

- шағын бастапқы инвестициялар;
- туристік қызметтерге өсетін сұраныс;
- жоғары деңгейлі пайдалылық;
- шығындар ақталуының ең қысқа мерзімі.

Туризм индустриясының басты айрықша ерекшелігі өндіріс пен өнімді тарату уақытының бірлестігі. Тасымалдау уақытының пайдаға аспауы, яғни туристік қызметтер (турөнімдер) бұл жерде өндіріледі және бірден қолданылады. Екінші ерекшелігі - оның өнімдері шығарылып, қоймада сақталмайды. Туристік қызмет көрсетудің келесі бір ерекше айырмашылығы қызмет өндірісіне дейін өндіріс объектісіне тұтынушыларды тасымалдап, жеткізу. Бұл өз тұрғысында туризмнің басқа да ерекше айырмашылықтарымен байланысты – турист алған өнімдерді «өзімен алып кетеді», яғни жақсарған денсаулық, көңіл-күй, жаңадан толтырылған білім, пікір, ақпарат арқылы.

Бүгінде Қазақстанда демалысты жайлылықпен және қауіпсіздікпен қамтамасыз ететін туристік қызметтерді көрсететін туристік ұйымдар желісі дамыған.

Қазақстан Республикасы экономикасының салаларының бірі ретінде туристік қызметтің құқықтық, экономикалық, әлеуметтік, ұйымдастыру негіздері «ҚР Туристік қызмет туралы» Заңында анықталған. Осы Заңға сәйкес туристік қызмет – турагенттік және туроператорлық болып бөлінеді.

Туристік ұйымдарда бухгалтерлік есептің ерекшеліктері туризмнің ұйымдастыру нысандарынан – халықаралық, ішкі және туристік қызметтерінің құрылымынан туындайды.

Туроператор мен турагенттер арасында өзара байланысты қамтамасыз ететін, қызметті ұйымдастыруда ғылыми жетістіктерді пайдаланатын, барынша қарапайым және жинақталған, бақылау мен басқаруды ақпараттық қамтамасыз ететін және пайдаланушыларға сенімді қаржылық есептілік құрылымы турөнім қалыптастыру технологиясымен және арнайы ұйымдас-

тыру ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастырылу керек.

Туристік ұйымдар құрылу нысанына байланысты арнайы салық режимі немесе жалпыға бірдей тәртіпте салық Кодексіне сәйкес салық түрлерін төлейді.

Туроператорға қарағанда турагент жеке кәсіпкерлік болғандықтан салық салудың арнайы режимін қолданады. Яғни, турагент қызметіндегі есепті ұйымдастыруда Қазақстан Республикасындағы бухгалтерлік есеп пен есептілікті реттеудің нормативтік реттеу құралдарын қолданады.

Туристерді орналастыруға қызмет көрсетулер – қонақ үйлермен, пансионаттармен, санаторийлермен, демалыс үйлермен және т.б. қызмет көрсету, оның шығынын туристік ұйымдар қызмет көрсету туралы келісімшартты негізге ала отырып, белгіленген тариф бойынша есепке алады:

а) орналастыру үшін:

Дебет 8110 «Негізгі өндіріс» шоты

Кредит 3310 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» шоты.

ә) орналастыру және тұрғызу бойынша көрсеткен қызметі үшін берешектерді төлеу:

Дебет 3310 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» шоты

Кредит 1030 «Ағымдағы банктік шоттағы ақша қаражаты», 1010 «Кассадағы ұлттық валюта түріндегі қолма-қол ақшалар», 1250 «Қызметкерлермен есеп айырысу бойынша қысқа мерзімді дебиторлық берешек» шоттары.

Жаңа туристік өнімдерді дайындау шығындарына – менеджерлерге таныстыру турының шығындары, қызметкерлерге тіл үйрету курсының шығындары, қызметтік іссапар шығындары және т.б. шығындар жатады.

а) жүзеге асырылған шығындар сомасына:

Дебет 1620 «Алдағы кезең шығындары» шоты

Кредит 3310 «Жеткізушілер мен мердігерлерге қысқа мерзімді кредиторлық берешек» шоты

ә) ҚҚС сомасына

Дебет 1420 «ҚҚС» (салықтық актив)

Кредит 3311 «Жеткізушілер мен мердігерлерге берілетін қысқа мерзімді берешек», 1251 «Қызметкерлердің қысқа мерзімді дебиторлық берешегі» шоттары.

б) есептеу принциптеріне сәйкес алдағы кезеңдерге жолдаманы өткізу шығындары жолдама сол уақытта сатылғандықтан есептік кезең шығындары деп танылады:

Дебет 8110 «Негізгі өндіріс» шот

Кредит 1620 «Алдағы кезеңдердің шығыстары» шоты.

Түрөнімді сату бойынша контрагенттерге комиссиялық сыйақы:

а) туристік өнімдерді сату:

Дебет 8110 «Негізгі өндіріс» шоты

Кредит 3390 «Басқалай кредиторлық берешек» шоты.

ә) комиссиялық келісім шарты бойынша сыйақы төлеу:

Дебет 3390 «Басқадай кредиторлық берешек» шоты

Кредит 1030 «Ағымдағы банктік шоттардағы ақша қаражаты», 1010 «Кассадағы ұлттық валюта түріндегі қолма-қол ақшалар», 1250 «Қызметкерлермен есеп айырысу бойынша қысқа мерзімді дебиторлық берешек» шоттары.

Туристік ұйымдар жеңілдетілген декларация негізіндегі арнаулы салық режимін қолдана отырып салықты есептеп төлейді.

Салық Кодексінің 436-бабына сәйкес салықтарды жеңілдетілген декларация негізінде есептеуді салық тілеуші салық салу объектісіне есепті салық кеңесінде 3% мөлшеріндегі ставканы қолдану арқылы дербес жүргізеді.

Егер есепті кезеңнің қорытындысы бойынша жалдамалы қызметкерлердің орташа айлық жалақысы Қазақстан Республикасының заң актілерінде белгіленген ең төменгі айлық жалақының жеке кәсіпкерлердің кемінде 2 еселенген, заңды тұлғалардың кемінде 2,5 еселенген мөлшеріндей болса, онда жоғарыдағы аталған бизнес субъектілеріне сәйкес, салық кезеңі ішінде есептелген салық сомасы, қызметкерлердің орташа тізімдік санын негізге ала отырып, әрбір қызметкер үшін салық сомасының 1,5 пайызы мөлшеріндегі сомаға азайтылу жағына қарай түзетілуге тиіс.

Туристік ұйымда корпоративтік табыс салығы жеңілдетілген декларация бойынша есептелген салық сомасының 1/2 мөлшерінде, әлеуметтік салық – Қазақстан Республикасының міндетті сақтандыру туралы заң актісіне сәйкес Мемлекеттік әлеуметтік сақтандырудың қорына есептелген әлеуметтік аударымдар сомасын алып тастағаннан кейінгі жеңілдетілген декларация бойынша есептелген салық сомасының 1/2 бөлігі мөлшерінде төленеді.

Ұйымда корпоративтік табыс салығын есептеген кезде 7710 «Корпоративтік табыс салығы бойынша шығыстар» шоты дебеттеліп, 3110 «Төленуге тиісті корпоративтік табыс салығы» шоты кредиттеледі. Бұл салық тоқсан соңында бір рет есептелінеді.

Корпоративтік табыс салығын бюджетке төлеген кезде оның ішінде аванстық телемін қоса

алғанда 3110 шоты дебеттеліп, 1030 шоты кредиттеледі.

Жеке табыс салығын есептеу үшін жеке табыс салығы салынатын табысты анықтауымыз қажет. Ол есептелген табыстан шегерістерді азайту жолымен анықталады. Сол сомаға табыс салығы есептеледі. Оның салық Кодексінде белгіленген мөлшерлемесі 10% құрайды. Жеке тұлғалардың табысынан міндетті зейнетақы жарнасы есептеледі. Қалған сомадан әлеуметтік аударымдар есептеледі.

Туристік ұйымдарда жеке табыс салығы бойынша бюджетпен есеп айырысу 3120 «Жеке табыс салығы» шотының кредитінде көрсетіледі. Табыс салығын ұстаған кезде 3350 «Еңбекақы төлеу бойынша қысқа мерзімді кредиторлық берешек» шоты дебеттеліп, 3120 «Жеке табыс салығы» шоты кредиттеледі. Есептелген салық бойынша бюджетпен есеп жасалған уақытта 3120 шоты дебеттеліп, 1030 «Ағымдағы банктік шоттардағы теңгемен ақша қаражаты» шоты кредиттеледі.

Туристік ұйымда жеңілдетілген декларация негізінде мүлік салығын салық салу объектілерінің орташа жылдық құнына 0,5 мөлшерлеме бойынша есептейді. Мүлік салығы бойынша ағымдағы төлемдер сомаларының есебі есепті салық кезеңінің 20 ақпанынан кешіктірілмей табыс етіледі. Декларация есепті жылдан кейінгі жылдың 31 наурызынан кешіктірілмей табыс етіледі. Бюджетке төленетін мүлік бойынша салынатын салықтың есебі 3180 «Мүлік салығы» шотында көрініс табады. Әр салық төлеуші салықты өздігінше есептейді, бірақ ол кезде салық базасына тиесілі салық мөлшерлемесін пайдаланады. Есептелген салыққа 7210 «Әкімшілік шығыстар» шоты дебеттеледі де, 3180 шоты кредиттеледі. Есептелген салық бойынша бюджетпен есеп айырысқан уақытта 3180 шоты дебеттеліп, 1030 «Ағымдағы банктік шоттардағы теңгемен ақша қаражаты» шоты кредиттеледі.

Туристік ұйым өз қызметінде пайдаланатын жер учаскелері бойынша жер салығын Салық Кодексінде белгіленген тәртіппен есептейді және төлейді. Жер салығы бойынша операцияларды есепке алу үшін 3160 «Жер салығы» шотын қолданады. Жер салығын есептегенде 7210 «Әкімшілік шығыстар» шоты дебеттеліп, 3160 шоты кредиттеледі. Салықты төлеу салықтық кезеңнің 1-ші шілдесінен кешіктірмей, тіркелген объектілер бойынша жергілікті бюджетке төленеді. Ол кезде 3160 шоты дебеттеліп, 1030 «Ағымдағы банктік шоттардағы теңгемен ақша қаражаты» шоты кредиттеледі.

Туристік агенттік пен туроператорлардың қызметіне қатысты салық салу бойынша бірнеше сұрақтар туындайды. Бұлардан басқа Қазақстан Республикасының «Туристік қызмет туралы» Заңында айтарлықтай өзгерістер болды. Туроператорларда қосылған құн салығына салынатын салық шетелдерде жолдаманы қалыптастыруда пайда болады. Біздің еліміздің аймағындағы жолдамаларды қалыптастыруда қосылған құнға салық бойынша мәселелер қарапайым – өткен салық кезеңіне қатысты салық кезеңіндегі шот фактуралардың түсімі, түзетіп толтырылған шот фактураларды алу т.б.

Жеңілдетілген салық жүйесін қолданатын немесе қосылған құн салығын төлеуші болып саналмайтын туристік ұйымдарда бұл салық бойынша мәселелер туындамайды.

Егер туристік қызмет көрсету нақты түрде шетелдік ұйымда көрсетілсе, ҚҚС бойынша салық салу объектілері пайда болмайды. Шетел аумағындағы қызметті орындау келісім шартпен немесе нақты қызметтің орындалғанын дәлелдейтін құжаттармен рәсімделеді.

Қазақстан Республикасының аумағында көрсетілген шығу туризмі бойынша туроператорлық қызметпен жүзеге асырылатын туристік жолдаманың құнына қосылған турұйым қызметі (сақтандырумен, билетпен байланысты делдалдық қызмет) Қазақстан Республикасы аймағындағы қызмет кешенінің қозғалысы бойынша барлық шығындарды есепке ала отырып, жалпы қабылданған тәртіпте салық салуға жатқызылады.

Жолаушыларды және жүкті тасымалдау бойынша қызметтерді жіберу және жеткізу пункті Қазақстан Республикасының аумағында орналасқан болса, бірыңғай халықаралық құжаттар негізінде тасымалдауды рәсімдеу 0%-дық мөлшерлемемен салық салынады. Туристік ұйым тасымалдау бойынша қызмет көрсетпейді, ол туристік өнімді өткізумен ғана айналысады.

Біріккен Ұлттар Ұйымының шешімімен 2016 жыл Туризм жылы болып жарияланғандықтан Қазақстан үшін әлемдік туристік қауымдастықта өз орнын табудың мүмкіндігі туып отыр. Бұл мақсатқа жету үшін мемлекет осы саланы ұйымдастыру мен басқаруды өз деңгейінде жүргізуі тиіс. Қазақстан өзінің туристік өнімімен халықаралық нарыққа шыққанына көп уақыт болған жоқ. Сол себептен, қазақстандық туристік өнім айналымға енгізу кезеңінде тұр. Бұл кезеңде туристік қызметтердің сапасын көтеруге қажетті табиғи және экономикалық әлеуеттердің деңгейін көтеру тиіс.

Әдебиеттер

- 1 Инвестиционная поддержка туристкой отрасли Республики Казахстан // Материалы международной научной конференции студентов, аспирантов и молодых ученых «Ломоносов – 2009». – Астана, 2009. – С. 346-347.
- 2 Туристская деятельность в РК (на казахском и русском языках). – Алматы: ТОО «Издательство LEM», 2008.
- 3 Транспортная экспедиция. (практическое пособие) Составители специалисты аудиторской компании «АСИКО». – Алматы: ТОО «Издательство LEM», 2012. – 350 с.
- 4 Ғаламтор материалдары – 2016.

References

- 1 Investicionnaja podderzhka turistkoj otrasli Respubliki Kazahstan // Materialy mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii studentov, aspirantov i molodyh uchenyh «Lomonosov – 2009». – Astana, 2009. – S. 346-347.
- 2 Turistskaja dejatel'nost' v RK (na kazahskom i russkom jazykah). – Almaty: TOO «Izdatel'stvo LEM», 2008.
- 3 Transportnaja jekspedicija. (prakticheskoe posobie) Sostaviteli specialisty auditorskoj kompanii «ASIKO». – Almaty: TOO «Izdatel'stvo LEM», 2012. – 350 s.
- 4 Falamtor materialdary – 2016.